

კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის ეფექტურობა ბიზნეს გარემოს ფორმირებისათვის

მაია ჯამბაზიშვილი

დოქტორანტი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.15>

რეზიუმე:

სტატიაში განხილულია კულტურისა და კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის თანამედროვე ხედვა და ამ ხედვით განპირობებული კულტურისა და კულტურული მემკვიდრეობის სფეროს ქვეყნის საერთო განვითარებაში ინტეგრირების შესაძლებლობები. ეს საკითხები ჩვენი ქვეყნის პირობებში უმნიშვნელოვანეს გამოწვევად გვესახება და დღევანდელი მოცემულობით ბევრად ჩამორჩება მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების მაგალითებს. მსოფლიოს მოწინავე ეკონომიკების ქვეყნებში კულტურის სფერო და მათ შორის, განსაკუთრებით კულტურულ მემკვიდრეობაზე დაფუძნებული მეწარმეობა - იგივე შემოქმედებითი მეწარმეობა სამუშაო ადგილების შექმნის, განვითარების ტემპის, საერთო ეკონომიკური დოვლათის შექმნაში ტოლს არ უდებს მრეწველობის წამყვან დარგებს და ხშირ შემთხვევაში მათთვის განვითარების ახალი ინსპირაციის მიმცემად და კონტენტის შემქმნელადაც გვევლინება. ნიშნადობლივია, რომ მსოფლიოს მძლავრი ეკონომიკის ქვეყნებში კულტურის სფეროში მიმდინარე ეკონომიკური პროცესების აღსაწერად გამოყენებული ტერმინი - კულტურული მეწარმეობა ჩვენში ჯერ კიდევ გაურკვეველ ასოციაციებს იწვევს და კულტურის სფეროს პოტენციალის შეუფასებლობა ამ დარგის მიმართ სახელმწიფოს განვითარებაში შეტანილი წვლილის პოტენციალი სრულიად უგულებელყოფილია, ხოლო თავად სფერო ჯერ კიდევ მხოლოდ და მხოლოდ დოტაციურ სეგმენტად არის მიჩნეული. იმის გათვალისწინებით, რომ ჩვენი ქვეყნის უდიდეს რესურსს კულტურა და კულტურული მემკვიდრეობა წარმოადგენს, აუცილებელ პირობად გვესახება ამ დარგის პოტენციალის ზუსტად შეფასება და ქვეყნის განვითარებაში ინტეგრირებისათვის უმნიშვნელოვანესი პროცესის ინიცირება. განსაკუთრებულ ყურადღებას კი ამ პროცესის სწორი წარმართვისათვის ხელშეწყობა გვესახება - როდესაც კულტურული მემკვიდრეობა არამხოლოდ თვითიდენტიფიკაციის განმსაზღვრელი ფასეულობაა, არამედ მძლავრი ეკონომიკური ფაქტორი. თუ რა გავლენა შეიძლება მოახდინოს კონკრეტული ქალაქის, მდგრადი განვითარების პირობებში კი მხარისა და ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებაზე კულტურისა და კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალმა, განვიხილავთ კონკრეტული მაგალითის საფუძველზე.

Resume:

The article discusses the modern vision of the potential of culture and cultural heritage and the possibilities of integrating the field of culture and cultural heritage into the overall development of the country. These issues are the most important challenges in the conditions of our country and in today's situation it is far behind the examples of the developed countries of the world. In the advanced economies of the world, the sphere of culture and among them, especially the entrepreneurship based on cultural heritage - the same creative entrepreneurship as the pace of job creation and development. It is not equal to the leading branches of industry in the creation of a common economic state, and in many cases it is a source of new inspiration for development and a creator of content. It is significant that the term used to describe economic processes in the field of culture in the world's powerful economies - cultural entrepreneurship still evokes unclear associations in us, and the underestimation of the potential of the field of culture, the potential of the contribution to the development of the state in relation to this field is completely neglected, and the field itself is still only a subsidized segment. is considered Considering that the greatest resource of our country is culture and cultural heritage, it is necessary to accurately assess the potential of this field and to initiate the most important process for integrating it into the development of the country. Special attention is paid to support for the correct conduct of this process - when cultural heritage is not only a defining value of self-identification, but also a powerful economic factor. Based on a specific example, we will consider what influence the potential of culture and cultural heritage can have on the economic development of a specific city, and under the conditions of sustainable development, of the country and the country.

საკვანძო სიტყვები: კულტურა; მემკვიდრეობა; კულტურული მემკვიდრეობა; კულტურული ინდუსტრია; შემოქმედებითი ინდუსტრია;

შესავალი

ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებისა და განვითარების ახალი რესურსების ძიებაში უმნიშვნელოვანეს გამოწვევად ისახება კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის ათვისება - ამის მაგალითს მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნები გვაძლევენ, სადაც კულტურა და კულტურული მემკვიდრეობა დიდი ხანია საერთო ეკონომიკური აღმშენებლობის უმნიშვნელოვანეს ფაქტორად გვევლინება.

შევეცდებით წარმოვადგინოთ ბიზნეს გარემოს განვითარების რა დინამიკა შეიძლება შექმნას კულტურული მემკვიდრეობის მცნების თანამედროვე, ფართო მნიშვნელობით გაანალიზებამ და რა ინტეგრირებული პროცესების განვითარებას შეიძლება შეუწყოს ხელი წარმოების სხვადასხვა მიმართულებით; თუ რაოდენ დიდი მნიშვნელობა შეიძლება შეიძინოს კულტურული მემკვიდრეობის სხვადასხვა აქტორების კომპლექსურმა, შინაარსობრივმა, თემატურმა თუ საერთო ფორმატით გაერთიანებამ და ერთ ლოკაციაზე ხელსაყრელი ფაქტორების საერთო ხედვით რეკომპოზიციამ როგორ შეიძლება შეიძინოს ეროვნული მნიშვნელობის ბიზნეს აქტორის ბერკეტები.

ძირითადი თემა

კულტურული მემკვიდრეობა მოიცავს ძეგლებსა და სხვადასხვა ნივთების კოლექციების, ტრადიციებსა და ზეპირმეტყველების ნიმუშებს, საშემსრულებლო ხელოვნებას, სოციალურ პრაქტიკებს, რიტუალებსა და სადღესასწაულო ღონისძიებებს, ბუნებასთან და სამყაროსთან ურთიერთობის ცოდნასა და წეს-ჩვეულებებს - რომლებიც მემკვიდრეობით მივიღეთ ჩვენი წინაპრებისგან და გვაქვს მისწრაფება - გადაეცეს ჩვენს შთამომავლებს, უფრო ფართო თვალსაზრისით კი - კაცობრიობის მომდევნო თაობებს.

საქართველო მსოფლიოს ერთ-ერთი გამორჩეული ქვეყანაა კულტურული მემკვიდრეობის სიმრავლისა და მრავალფეროვნების მხრივ. ამ უდიდეს პოტენციალს კიდევ უფრო მნიშვნელოვანს ხდის ქართველი ხალხის უშრეტი შემოქმედებითი უნარები, გენეტიკური მემკვიდრეობითი ცოდნა, ესთეტიზმის გრძნობა და ისტორიულ ქარტეხილებს გამოტარებული ემოციური ინტელექტი.

ეს მოცემულობა ქართული სახელმწიფოს წინაშე გარდაუვლად სწორად ამოსახსნელ ამოცანას აყენებს - კულტურის პოლიტიკა წარმართოს მაქსიმალურად რაციონალურად: არამხოლოდ დავიცვათ და მომავალ თაობებს გადავცეთ ისტორიული ქარტეხილებიდან დამოუკიდებელ, ევროკავშირის წევრობის კანდიდატ საქართველომდე მოღწეული კულტურული მემკვიდრეობა, არამედ მართებულად გამოვიყენოთ მისი პოტენციალი ქვეყნის მდგრადი და შეუქცევადი განვითარებისათვის, ბიზნესის/წარმოების ამუშავებისა და დასაქმების ადგილების შექმნისათვის, ქვეყნის აქტუალიზაციის, დოვლათის შექმნისა და ძლიერი, თანამედროვე სახელმწიფოს ჩამოყალიბებისათვის.

საგულისხმო მონაცემებს გვაწვდის ევროკავშირის აღმოსავლეთპარტნიორობის კულტურის სექტორის დოკუმენტებში: შემოქმედებითი ევროპის მონაცემებით, კულტურული და შემოქმედებითი ინდუსტრიები ეს არის მსოფლიოს შიდა პროდუქტის 4,5%, ყოველწლიური 10% იანი ზრდით, უზრუნველყოფს სამუშაო ადგილებით ევროკავშირის 8,3 მილიონ მოქალაქეს, საერთო შემოსავლით 558 მილიარდი ევრო.

საქართველოში კი პირველადი და გადაუჭრელი ამოცანა კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების გადარჩენაა. კულტურული ინდუსტრიების განვითარების რისკებს შორის მოიაზრება ასევე მწირი, ძირითადად ტურიზმზე დამოკიდებული ბაზარი, სპონსორობის რეგულაციების არ არსებობა, მწირი საფონდო რესურსები, კულტურის მენეჯმენტში არასაკმარის განათლება, ბიუჯეტის განკარგვისას არათანმიმდევრულობა, ერთჯერად ღონისძიებებზე თანხების ხარჯვა, სახელმწიფოს საერთო განვითარებაში ინტეგრირებული კულტურის პოლიტიკის არ არსებობა.

ქართული კულტურული მემკვიდრეობის მართვაში სიახლეები მაინც არის - თვალსაჩინოა ქართული სამუზეუმო სფეროს მიღწევები, რაც ჯილდოებით აღინიშნა: ევროპის წლის მუზეუმის პრემია 2023 წელს ორ ქართულ მუზეუმს გადაეცა: კატეგორიაში - The Silletto-ს პრიზი საზოგადოების მონაწილეობასა და ჩართულობისთვის - ვანის არქეოლოგიურმა მუზეუმმა გაიმარჯვა; სპეციალური აღნიშვნის პრიზი კი ილია ჭავჭავაძის ლიტერატურულ-მემორიალურ მუზეუმს გადაეცა.

საქართველოს ეროვნული მუზეუმის განსაკუთრებული ძალისხმევა ქართული კულტურული მემკვიდრეობის ევროპულ პლატფორმებზე წარმოსაჩენად ხელშესახებ ბენეფიტად უზრუნდება ქართული ბიზნესის განვითარებას. რისი საუკეთესო მაგალითია პროექტი “საქართველო ღვინის სამშობლო”.

განსაკუთრებულია ასევე ქართული სამუზეუმო კულტურული მემკვიდრეობის გამორჩეული ნაწილის - ნიკო ფიროსმანის შემოქმედების უდიდესი წარმატებით გამოფენა 2018-2023 წწ. ავსტრიის, დანიის, საფრანგეთისა და შვეიცარიის საუკეთესო საგამოფენო სივრცეებში.

ამ გამოფენების ფარგლებში სამუზეუმო მაღაზიებში წარმოდგენილ თემატურ პროდუქციას შორის პირველად მოხვდა ქართველი ანტრეპრენიორების მიერ შემქნილი ნაწარმი.

კულტურული მემკვიდრეობა ობიექტის შექმნით იწყება, შემდეგი პროცესებია: იდენტიფიკაცია → კონსერვაცია/რესტავრაცია → გამოფენა → მედიაცია → ვალორიზაცია - ფასეულობის შექმნა. ფასეულობად ქცეული კულტურული მემკვიდრეობა ახალი-ახალი ინსპირაციების, ახალი ფასეულობების შექმნის უშრეტ წყაროდ გარდაქმნება.

ამ მხრივ ფიროსმანის ფენომენი გამორჩეულია მისი ინსპირაციით შექმნილი ნაწარმოები შემოქმედებით მეწარმეობის არაერთ დარგს მოიცავს: კინო, თეატრი, ბალეტი, მუსიკა, მწერლობა, მხატვრობა, ციფრული ტექნოლოგიები, ვიდეო არტი, გასტრონომია, კრაფტ-მეწარმეობა და ა.შ.

არსებობს ამ უდიდესი პოტენციალის რეალიზაციის მცდელობა პროექტის “ფიროსმანია” სახით, რომელიც შემეცნებითი, შემოქმედებითი, გასართობი, სანახაობითი, სამეწარმეო აქტივობების განხორციელებით მიმდინარეობს.

“ფიროსმანიას” ერთ-ერთი მიმართულებაა თემატური კულტურული მარშრუტის შექმნა - მოიცავს ფიროსმანთან დაკავშირებული ყველა ლოკაციის გაერთიანებით. მათ შორის მოიაზრება საქართველოს ერთ-ერთი ყველაზე თვალსაჩინო ქალაქი - სიღნაღი. 2007 წლის განმაახლებელი სამუშაოების ფარგლებში სიღნაღის მუზეუმში ნიკო ფიროსმანის ნამუშევრების ნაწილის განთავდა. შეიქმნა მნიშვნელოვანი მოცემულობა ერთიანი, მრავალკომპონენტური შემოქმედებითი მეწარმეობის ეკოსისტემის განვითარებისათვის ადგილობრივი სტეიკჰოლდერების, არქიტექტურის, ტურისტული, ისტორიული, ბუნებრივი მოცემულობების გაერთიანებით.

ამ მიზნით 2022 წლის სექტემბერში სსიპ შემოქმედებითი საქართველოს კონკურსში - რეგიონალური ინიციატივები - გამარჯვების შედეგად შესაძლებელი გახდა ფესტივალის “ფიროსმანია სიღნაღში” საპილოტე ვერსიის განცორციელება.

ღია ცის ქვეშ ფესტივალმა გაართიანა შემოქმედებითი, სახელოვნებო, სანახაობითი, გასართობი, თეატრალური, საგამოფენო, სამხატვრო, კულინარიული, შემეცნებითი, ფოტო/ვიდეო აქტივობები.

ფესტივალში მონაწილეობდნენ: 50 ზე მეტი კრაფტ მეწარმე, სიღნაღის თეატრი, სიღნაღის სამხატვრო სკოლა, სოციალური საწარმო, სასტუმრო, სიღნაღის მუზეუმი, გურჯაანის ტექოპარკი, კერძო კომპანიები, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, სიღნაღის მერია, საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო, საქართველოს პარლამენტი (მხარდამჭერი). პროექტის ბიუჯეტი - 21 000 ლარი. აქედან:

სსიპ შემოქმედებითი საქართველო - 15 000 ლარი კრაფტ-მარკეტის გაყიდვები ≈10 000 GEL დასაქმებული ≈ 30 ადამიანი ღონისძიების სტუმარი დაახლოებით 1000 ადამიანი

დასკვნა

მსოფლო გამოცდილებისა და ქართული კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის გათვალისწინებით, სრულიად გადაუდებელ ამოცანად გვესახება კულტურის პოლიტიკის წარმართვა კულტურული მემკვიდრეობის ვალორიზაციისა და მისი შესაძლებლობების რაციონალური რეალიზაციის გზით. ქართული კულტურული მემკვიდრეობა უნიკალურია არა მხოლოდ შინაარსობრივად, არამედ მას გააჩნია უდიდესი შესაძლებლობები ეფექტურად იყოს ინტეგრირებული ქვეყნის ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებაში, სამუშაო ადგილების შექმნაში, ახალი ბიზნეს იდეების, ანტრეპრენიორული მიზანსწრაფების გაჩენასა და განხორციელებაში. კულტურის სფეროს განხილვა დოტაციურ დარგად სრულიად მოძველებული მიდგომაა. თანამედროვე გამოწვევების პირისპირ, რასაც ბოლო წლებში კიდევ ერთი და ძალზედ ანგარიშგასაწევი - ხელოვნური ინტელექტის ფაქტორი დაემატა, კულტურული მემკვიდრეობა არამხოლოდ ჩვენი იდენტიფიკატორი, არამედ მოქმედებაში მოსაყვანი რესურსია.

გამოყენებული წყაროები

1. Creative Industries Economic Estimates: Statistical Release – Department for Culture, Media and Sport of the UK, January 2015
2. The economic contribution of the creative industries to EU GDP and employment – Tera Consultant, September 2014
3. Building a Creative Nation: Evidence Review – Creative & Cultural Skills, 2014
4. Creating growth. Measuring cultural and creative markets in the EU – GECAS, December 2014
5. Facts & Figures – the economic contribution of the creative and cultural sectors
6. The value of the creative industries & culture – Private Investment in Culture 2007/08 Pogue, David (November 4, 2009). "A Place to Put Your Apps". New York Times. Retrieved January 22, 2013.
7. google.com
8. <http://www.culturepartnership.eu/page/culture-matters>
9. <https://wine.gov.ge/Ge>